

## Kulturutskottet

**Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 12 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda**

### INLEDNING

#### *Remiss*

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 12 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (RP 42/2024 rd): Ärendet har remitterats till kulturutskottet för betänkande.

#### *Sakkunniga*

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Elisa Kotiniemi, undervisnings- och kulturministeriet
- folktingssekreterare Christina Gestrin, Svenska Finlands folkting
- undervisningsråd Tarja Leblay, Utbildningsstyrelsen.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- finansministeriet
- Centrum för tillämpad språkforskning.

### PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda ändras. Genom propositionen genomförs föresatsen i regeringsprogrammet för regeringen Orpo om att regeringen ska införa avgiftsfrihet för de språkexamina som bevisar kunskaper i finska och svenska och som utgör ett krav för statsanställda.

I propositionen föreslås det att språkexamen för statsförvaltningen som påvisar utmärkta kunskaper i finska eller svenska under vissa förutsättningar ska kunna avläggas avgiftsfritt. Syftet med propositionen är att undanröja en ojämlik situation där behovet av en separat avgiftsbelagd språkexamen för den som söker en tjänst är beroende av vilket språk sökanden har avlagt sina studier på. Enligt förslaget ändras lagen så att förutsättningarna för avgiftsfrihet binds till avläggandet av studentexamen eller högskoleexamen.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 juli 2024.

## UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

### *Allmänt*

De flesta statliga myndigheter kräver för närvarande enligt lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003, lagen om språkkunskaper) utmärkta kunskaper i finska och nöjaktiga kunskaper i svenska av de statsanställda för vilka högskoleexamen är ett föreskrivet behörighetsvillkor. De som genomgått grundskola och avlagt högskoleexamen eller studentexamen på finska kan visa utmärkta kunskaper i finska direkt genom sina studier. De som har slutfört sina studier på svenska eller utomlands måste däremot vid ansökan till många tjänster inom statsförvaltningen visa sina kunskaper i finska genom ett separat avgiftsbelagt prov.

I den nationalspråksstrategi som statsrådet godkände i december 2021 står det att kravet på att avlägga en separat språkexamen samt examens svårighetsgrad och kostnaderna för den som deltar i examen försätter finskspråkiga och svenskspråkiga i en ojämlik ställning. Detta kan leda till att personer som har svenska som modersmål inte söker sig till tjänster inom den offentliga förvaltningen. En särskild risk har ansetts vara att kravet på att avlägga språkexamen blir ett hinder för svenskspråkiga unga personer i början av sin karriär att söka sig till statsförvaltningen. Den minskade användningen av svenska och de försämrade kunskaperna i svenska inom den offentliga förvaltningen försämrar tillgången till service på svenska.

Enligt regeringsprogrammet för regeringen Orpo främjas de språkliga rättigheterna genom att genomförandet av de åtgärder som anges i nationalspråksstrategin och det språkpolitiska programmet fortsätter. Den aktuella propositionen grundar sig på en skrivning i regeringsprogrammet enligt vilken de språkexamina som krävs av statsanställda och som visar kunskaper i finska och svenska ska bli avgiftsfria.

Att avlägga en språkexamen för statsförvaltningen som visar utmärkta kunskaper i finska eller svenska kostar för närvarande 514 euro. I propositionen föreslås det att en examen som visar utmärkta kunskaper i finska eller svenska ska kunna avläggas avgiftsfritt i följande tre fall: 1) personen har avlagt studentexamen eller motsvarande utländsk examen, 2) personen studerar i syfte att avlägga högskoleexamen eller 3) personen har avlagt högskoleexamen.

Syftet med propositionen är att främja jämlikheten mellan finskspråkiga och svenskspråkiga vid ansökan till statliga tjänster och att minska hindren i synnerhet för de svenskspråkiga för att söka sig till statsförvaltningen. Genom att främja att svenskspråkiga eller personer som fått sin utbildning på svenska söker anställning inom statsförvaltningen kan man stärka myndigheternas förutsättningar att tillgodose de språkliga rättigheterna, bland annat genom att tillhandahålla service på båda nationalspråken.

Kulturutskottet anser att propositionen behövs och är välkommen. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

## Betänkande KuUB 3/2024 rd

### *Avgiftsfri språkexamen*

Utbildningsstyrelsen, som ansvarar för upprätthållandet och utvecklandet av språkexamina inom statsförvaltningen och för tillsynen över genomförandet, föreslår i sitt yttrande att de som omfattas av avgiftsfriheten ska avgränsas snävare än vad som föreslagits, exempelvis så att avgiftsfriheten endast gäller dem som avlagt högskoleexamen. Utbildningsstyrelsen uttrycker sin oro över propositionens kostnadseffekter och över huruvida rätten till gratis provdeltagande faktiskt riktas till dem vars situation avgiftsfriheten borde förbättra.

Enligt erhållen utredning har man strävat efter att avgränsa rätten till avgiftsfrihet så jämlikt som möjligt med tanke på att de som studerar finska kan visa utmärkta kunskaper i finska genom studier på motsvarande nivå (med en kombination av skolutbildningsspråk och mogenhetsprov vid högskola eller vissa vitsord i studentexamen i provet i modersmålet eller provet i finska som andra språk).

Kravet på utmärkta kunskaper i finska gäller särskilt sådana uppgifter inom statsförvaltningen för vilka högskoleexamen är ett föreskrivet behörighetsvillkor. Utmärkta språkkunskaper krävs emellertid inte enbart i sådana anställningar, utan ibland krävs utmärkta språkkunskaper med stöd av förordningarna också i sådana anställningar för vilka högskoleexamen inte är ett behörighetsvillkor. Därför anser utskottet att det inte är motiverat att begränsa avgiftsfriheten till att gälla endast exempelvis dem som avlagt högskoleexamen. Dessutom skulle det vara problematiskt att begränsa avgiftsfriheten bland annat på grundval av nationalitet, språk eller det land där examen avlagts bland annat med tanke på den grundlagsfästa jämlikheten.

Enligt det föreslagna 12 § 3 mom. får en person som uppfyller villkoren för avgiftsfri språkexamen anmäla sig till examen avgiftsfritt tre gånger. Syftet med denna avgränsning är att undvika onödiga anmälningar och samtidigt säkerställa att så många som möjligt som behöver språkexamina får en plats vid examenstillfällena. Tre avgiftsfria anmälningar gör det möjligt att avgiftsfritt ta om ett underkänt prov vid två senare examenstillfällen, men förhindrar å andra sidan upprepade anmälningar till språkexamen innan de egna språkkunskaperna är på en tillräcklig nivå för godkänd examen. Utskottet anser att bestämmelsen är ändamålsenlig.

Examina som gäller förmåga att använda språket i tal och skrift samt att förstå språket inom språkexamen för statsförvaltningen kan avläggas antingen samtidigt eller separat. Om examina avläggs separat, kan den som är berättigad till gratis examen avgiftsfritt anmäla sig tre gånger till delprov i muntlig färdighet och dessutom tre gånger avgiftsfritt till delprov i skriftlig färdighet. Efter det att lagen har trätt i kraft kan en person anmäla sig avgiftsfritt tre gånger också i det fall att han eller hon har tidigare underkända examensprestationer före ikraftträdandet.

### *Ekonomiska konsekvenser*

Enligt propositionen beräknas de föreslagna ändringarna årligen minska statens avgiftsinkomster med cirka 35 000—50 000 euro beroende på antalet avlagda examina. Dessutom kan den föreslagna avgiftsfriheten innebära att antalet personer som avlägger språkexamen för statsförvaltningen ökar bland dem som annars skulle avlägga allmän språkexamen på högsta nivå i finska eller svenska. Detta beräknas kunna medföra 54 000 euro per år i examensavgifter som inte tas ut.

## Betänkande KuUB 3/2024 rd

Dessutom beräknas de ändringar som avgiftsfriheten medför i systemet för anmälan av språkexamina inom statsförvaltningen medföra kostnader av engångsnatur på 116 000 euro.

De föreslagna ändringarna ökar inte kostnaderna för staten och föranleder inget behov av tilläggsanslag. I det reviderade beslutet gällande budgetramen för 2025—2027 ingår ett permanent tilläggsanslag på 72 000 euro till Utbildningsstyrelsens omkostnader. Eventuella utgifter för 2024 samt behov som överskrider det belopp som har reserverats för ändamålet från och med 2025 finansieras inom utgiftsramen för undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

Som det konstateras i propositionen går det inte med tillgängliga uppgifter att tillförlitligt bedöma hur avgiftsfriheten påverkar antalet deltagare i språkexamina, utan avsikten är att konsekvenserna ska följas efter det att lagförslaget har trätt i kraft. Det går att reagera på eventuellt stigande antal avlagda språkexamina för statsförvaltningen exempelvis genom att ändra sammansättningen för språkexamensnämnderna inom statsförvaltningen.

### ***Genomförande av reformen***

Utskottet betonar vikten av tillräcklig information och vägledning för att säkerställa ett smidigt genomförande av reformen. Kulturutskottet anser också att det är viktigt att noga följa och utvärdera hur propositionens mål nås och vilka konsekvenser de föreslagna ändringarna har för Utbildningsstyrelsen, språkexamensnämnderna och de språkexamina för statsförvaltningen som avlagts efter det att ändringarna trätt i kraft.

Under regeringsperioden ska möjligheterna också utredas att erbjuda de språkexamina som krävs av statsanställda som en del av högskoleexamen. Kulturutskottet välkomnar förslaget och anser att man i fortsättningen också bör granska eventuella behov av att revidera bestämmelserna om anordnandet av språkexamina inom statsförvaltningen och bland annat utreda möjligheterna att utnyttja automatisering vid bedömningen av språkexamina.

### **FÖRSLAG TILL BESLUT**

Kulturutskottets förslag till beslut:

*Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 42/2024 rd utan ändringar.*

## **Betänkande KuUB 3/2024 rd**

Helsingfors 7.6.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd  
vice ordförande Ari Koponen saf  
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd  
medlem Pia Hiltunen sd  
medlem Veronika Honkasalo vänst  
medlem Inka Hopsu gröna  
medlem Laura Huhtasaari saf  
medlem Hanna Kosonen cent  
medlem Milla Lahdenperä saml  
medlem Mia Laiho saml  
medlem Mikko Ollikainen sv  
medlem Sara Seppänen saf  
medlem Markku Siponen cent  
medlem Jaana Strandman saf  
medlem Oskari Valtola saml.

Sekreterare var

utskottsråd Maiju Tuominen.